

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІВАНА ФРАНКА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Дипломна робота

на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»

**Лінгвістична варіативність усного американського
академічного дискурсу**

Виконала:

студентка VI курсу 61 групи
напряму підготовки: 020303 Філологія
спеціальності 8.02030302 Мова і
література (англійська)*

Васильчук Ольга Василівна

Науковий керівник:

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри міжкультурної
комунікації

Жуковська Вікторія Вікторівна

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОГО ДИСКУРСУ.....	8
1.1. Поняття, структура та типологія дискурсу.....	8
1.2. Академічний дискурс як один із типів інституційного дискурсу.....	16
1.3. Застосування корпусних методик у дослідженні академічного мовлення.....	23
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1.....	30
РОЗДІЛ 2. ЖАНРОВА-КОМПОЗИЦІЙНА ТА ЛЕКСИЧНА СПЕЦИФІКА УСНОГО АМЕРИКАНСЬКОГО АКАДЕМІЧНОГО ДИСКУРСУ.....	32
2.1. Матеріали та методи дослідження жанрово-композиційної та лексичної специфіки усного американського академічного дискурсу.....	32
2.2. Жанрово-композиційні особливості усного американського академічного дискурсу.....	37
2.2.1. Жанр «консультація» як структурно несталий жанр усного американського академічного дискурсу.....	37
2.2.2. Жанр «захист дисертації» як спосіб представлення наукових досягнень та специфіка його структурної побудови.....	41
2.2.3. Жанр «лекція» в аспекті структурних особливостей її викладення.....	45
2.3. Лексичні особливості усного американського академічного дискурсу.....	50
2.3.1. Жанр «консультація» та її лінгвістичні особливості.....	50
2.3.2. Жанр «захист дисертації» з огляду на його лінгвістичні особливості.....	54
2.3.3. Лінгвістична специфіка жанру «лекція».....	59

2.3.4. Порівняльна характеристика лінгвістичних особливостей різних жанрів усного американського академічного дискурсу.....	63
2.3.5. Функціональні особливості метадискурсивних маркерів усного американського академічного дискурсу.....	66
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2.....	73
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	76
RESUME.....	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	84
ДОДАТКИ.....	94

ВСТУП

Вивчення академічного дискурсу проводиться у межах досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, проте його статус у теорії інституціональних дискурсів залишається суперечливим. Безпосередня функціональна близькість академічного дискурсу до наукового та педагогічного є причиною того, що деякі лінгвісти (Куликова Л., Литвинов А., Шепітько С.) не розмежовують їх. В той же час інші дослідники (Арутюнова Н., Карасик В., Михальська А., Чернявська В.) наголошують на необхідності чіткого виокремлення академічного дискурсу від інших в силу особливостей складу учасників цього дискурсу (викладач – студент) та їх мети (передача і одержання знань).

У сьогоднішньому лінгвістичному доробку наявні розвідки, присвячені певним аспектам усного академічного дискурсу. Зокрема, проаналізовано його загальні властивості, функції та лінгвістична специфіка (Ветрова О. Г., Шепітько С.); вивчено роль комунікативних навичок у монологічному академічному дискурсі (Pérez-Llantada С.); охарактеризовано функціональні та лінгвістичні особливості окремих академічних жанрів (Recski L., Benjamins J.). Таким чином, стає зрозуміло, що стан вивчення усного англomовного академічного дискурсу, який є об'єктом цього дослідження, є дещо фрагментарним, наразі бракує комплексних досліджень, присвячених ґрунтовному аналізу жанрово-композиційних, лінгвостилістичних та прагматичних властивостей окремих жанрів та академічного дискурсу в цілому, що і обумовлює **актуальність** досліджуваної проблематики.

Услід за Арутюновою Н. та Карасиком В., ми розглядатимемо академічний дискурс як самостійний жанр інституціонального дискурсу, а також як складне утворення, визначений соціокультурний тип мовленнєвої взаємодії, при якому проходить живе спілкування в рамках вищого навчального закладу між учасниками, які мають певні соціальні ролі (лектор,

викладач, студент), та метою якого є передати інформацію, знання необхідні для отримання вищої освіти.

Незважаючи на такі риси академічного дискурсу як точність та конкретика, він вимагає делікатності та обережності при побудованні висловлень. З урахуванням цієї специфіки, особливої уваги заслуговують метадискурсивні маркери – особливий мовленнєвий інструмент структурування дискурсу; фрази або звуки, які не мають реального лексичного значення, але разом з тим втілюють функцію формування розмовної структури, передаючи наміри мовців під час бесіди. В рамках нашого дослідження ми розглядатимемо маркери оцінки достовірності інформації, які виражають рівень впевненості мовця у сказаному, та засоби вираження невпевненості (хеджи), які передають фундаментальні характеристики науки: сумнів і скептицизм.

Мета роботи полягає у аналізі структури та метадискурсивних маркерів усного американського академічного дискурсу, а саме маркерів оцінки достовірності інформації та засобів вираження невпевненості (хеджів).

Поставлена мета досягається за рахунок вирішення наступних **завдань**:

- дослідити різні підходи до визначення поняття «дискурс» та розглянути типологію дискурсу;
- визначити особливості академічного дискурсу як одного із видів інституційного дискурсу;
- вивчити особливості застосування корпусних методик у дослідженні академічного мовлення;
- систематизувати метадискурсивні маркери, притаманні академічному дискурсу (хеджи, маркери вираження ставлення);
- визначити жанрово-композиційні особливості усного американського академічного дискурсу (а саме — жанри «консультація», «лекція», «захист дисертації»);

- проаналізувати лексичні особливості усного американського академічного дискурсу;
- провести порівняльний аналіз лінгвістичних особливостей різних жанрів усного американського академічного дискурсу;
- дослідити функціональні особливості метадискурсивних маркерів усного американського академічного дискурсу.

Об'єкт дослідження: сучасний американський усний академічний дискурс.

Предмет дослідження: жанрова, структурна та лексична специфіка окремих жанрів усного американського академічного дискурсу («консультація», «захист дисертації», «лекція»).

Матеріалом дослідження слугував корпус усного американського академічного дискурсу MICASE (Michigan Corpus of Academic Spoken English), який у цілому нараховує 1,848,364 слів [82].

Використані методи дослідження описовий, якісного та кількісного аналізу, узагальнення, індуктивний, дедуктивний, кількісні підрахунки, метод контекстного аналізу, аналіз словникових дефініцій та корпусний аналіз, що включає аналіз частоти вживання одиниць.

Теоретична цінність роботи полягає у тому, що представлене дослідження є певним внеском у подальше вивчення усного академічного дискурсу та лінгвопрагматичних особливостей таких жанрів як «консультація», «захист дисертації», «лекція» зокрема.

Практична цінність полягає у можливості використання даної роботи при створенні теоретичних та практичних курсів, присвячених корпусній лінгвістиці та стилістиці, курсів академічного письма, а також при написанні студентами наукових робіт.

Апробація роботи: робота пройшла апробацію на VI Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих науковців «Сучасні філологічні дослідження та навчання іноземної мови в контексті міжкультурної комунікації» (Житомир, 2014 р.), а також на II Міжнародній

студентській інтернет-конференції “English in Interdisciplinary Context of Life-Long Education” (Кам’янець-Подільський, 2014 р.). Результати дослідження оприлюднені у двох статтях: «Структурні особливості *office hours* як жанру усного американського академічного дискурсу» та «Лінгвістичні засоби вираження невпевненості в американському усному академічному дискурсі (на матеріалі жанру «Захист дисертації»)».

Структура і обсяг роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та додатків. Загальний обсяг роботи становить 93 сторінки, з яких тексту 83 сторінки.

У **вступі** визначено об’єкт і предмет дослідження, сформульовані його мета, методи дослідження, розкрито практичне значення роботи.

У **Розділі 1, «Теоретичні засади вивчення дискурсу»**, проаналізовано різні підходи до визначення поняття «дискурс», наведено класифікації дискурсів. Визначені особливості академічного дискурсу, його типи, ознаки та характерні риси. Описано історію виникнення та становлення корпусної лінгвістики, розглянуто особливості, типи та ознаки корпусів; висвітлено застосування корпусних методик у дослідженні академічного мовлення.

У **Розділі 2, «Жанрово-композиційна та лексична специфіка усного американського академічного дискурсу»**, вивчено жанрово-композиційні особливості консультації, захисту дисертації та лекції як самостійних жанрів усного академічного дискурсу. Проаналізовано лексичні особливості усного американського академічного дискурсу та визначено функціональне навантаження виокремлених лексичних одиниць.

У **загальних висновках** узагальнено результати дослідження, окреслено його подальші перспективи.

Список використаних джерел включає 93 позиції, з яких іноземними мовами — 21.